

www.krasp.org.pl

Konferencja
Rektorów
Akademickich
Szkół
Polskich

Przewodniczący:

prof. zw. dr hab.
Wiesław Banyś
Rektor

Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
wieslaw.banys@krasp.org.pl

Biuro KRASP:

Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa
tel.: 22 55 20 352
fax: 22 55 21 567
biuro@krasp.org.pl

Warszawa, 5 września 2014 r.

KRASP/220/2014

Szanowna Pani
Prof. dr hab. Daria Lipińska-Nałęcz
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

W odpowiedzi na pismo nr DSW.ZLS.6001.21.2014.1.EG/MR z 8 sierpnia 2014 r. w załączeniu przesyłam uwagi Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich dotyczące *projektu rozporządzenia w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia oraz projektu rozporządzenia w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej oraz oceny instytucjonalnej.*

Z wyrazami szacunku

prof. zw. dr hab. Wiesław Banyś
Przewodniczący KRASP

Uwagi
Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
dotyczące
projektu Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w sprawie podstawowych kryteriów i zakresu oceny programowej
oraz oceny instytucjonalnej
(projekt z dn. 7 sierpnia 2014 r.)

Rozporządzenie zajmuje się zdecydowanie zbyt szczegółowymi zasadami dokonywania oceny. Proponowane regulacje pasowałyby w zasadzie do statutu PKA.

Sprawa jest poważna, gdyż kontekst prawny działania PKA jest jednym z podstawowych elementów przeglądu przy weryfikacji obecności Komisji w rejestrze EQAR oraz w stowarzyszeniach typu ENQA. Ocenie podlega zbalansowanie dwóch przeciwstawnych zasad: jasności kryteriów, zharmonizowanych z ogólnymi zasadami (standards and guidelines), przyjętymi w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego oraz autonomii instytucji akredytującej w jej działaniu. Z tej perspektywy, idealnym poziomem opisu warunków oceny dokonywanej przez PKA wydaje się poziom europejskich „standards and guidelines”, które powinny znaleźć w rozporządzeniu wyraziste odzwierciedlenie. Natomiast dalsze uszczegółowienie tych zasad powinno się znaleźć w autonomicznie uchwalonych przez PKA regułach działania – tu cały szereg zasad znajdujących się w projekcie rozporządzenia mógłby zostać przeniesiony wprost do statutu PKA.

Obawiamy się, że nadmierne uszczegółowienie przepisów aktu prawnego w zakresie ocen jakości dokonywanych przez PKA doprowadzi do zagrożenia jej pozytywnej oceny przez gremia międzynarodowe, co może przynieść negatywne konsekwencje dla całego systemu szkolnictwa wyższego: wypadnięcie PKA z rejestru EQAR oznaczałoby poddanie na arenie międzynarodowej w wątpliwość porównywalności ocen PKA z podobnymi ocenami innych agencji europejskich, co mogłoby być nadinterpretowane jako poddanie w wątpliwość jakości kształcenia przez polskie uczelnie.

Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, a w szczególności Zespół Boloński KRASP, chętnie wesprze prace nad poprawioną wersją sformułowań rozporządzenia. Uważamy, że dobrym punktem wyjścia są uwagi sformułowane przez PKA w procesie opiniowania obecnie obowiązujących regulacji (uwagi te zostały udostępnione Zespołowi Bolońskiemu KRASP przez Przewodniczącego PKA). Doceniamy to działanie, uznając je za podjęcie dialogu, który sugerował przewodniczący Zespołu Bolońskiego KRASP w dyskusji, przeprowadzonej na temat działania polskiego systemu akredytacji na posiedzeniu Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich.

Inne uwagi ogólne

1. Wbrew stwierdzeniom zawartym w uzasadnieniu projektu, proponowane przepisy nie ustalają wyraźnych granic między oceną programową i instytucjonalną, ale ten defekt wynika z przepisów ustawy (art. 48a) i na poziomie rozporządzenia niewiele można już zrobić. Generalnie ocena instytucjonalna ma dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania uczelni (głównie w aspekcie proceduralnym), natomiast ocena programowa – jakości kształcenia, której zapewnienie jest jednym z podstawowych zadań uczelni.

2. Rozporządzenie rozbudowuje i uszczegóławia katalog kryteriów oceny programowej. Można mieć obawy, czy zespół oceniający PKA będzie w stanie kompetentnie ocenić wszystkie proponowane materie. Część kryteriów ma prosty, mechaniczny charakter (jak stwierdzenie poprawnego przyporządkowania kierunku studiów do obszaru kształcenia), wiele jednak ma charakter nieostry (jak spójność zakładanych efektów z efektami obszarowymi, ocena doboru metod kształcenia, czy adekwatność doboru kadry do programu studiów). Będzie to zapewne skutkowało licznymi postępowaniami odwoławczymi, których zasady zostały znowelizowane w sposób niesatysfakcjonujący, co z kolei może grozić, w przypadku decyzji ministra, postępowaniami administracyjnymi.
3. Do proponowanych kryteriów oceny zaliczone zostało „funkcjonowanie potwierdzania efektów uczenia się”. Jest to nowa funkcja uczelni, wprowadzona obecną nowelizacją, i w wielu uczelniach prace nad jej ukształtowaniem są dopiero w toku. Nie byłoby dobrze, gdyby PKA swoją interpretacją narzuciła uczelniom jakiś jeden model działania w tym obszarze. Należy wierzyć, że stosowanie tego kryterium następować będzie sukcesywnie (patrz też „Uwagi szczegółowe” – punkt 6).
4. Należy zauważyć, że w przypadku oceny instytucjonalnej niektóre kryteria oceny podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni w istocie dotyczą oceny całej uczelni. Wydziałowy system zapewniania jakości jest częścią systemu uczelnianego, ocena działania procedur w ramach systemu wydziałowego jest więc w istocie oceną działania kontrolnych procedur ogólnouczelnianych. Podobnie jest w zakresie systemu wsparcia w zakresie pomocy materialnej i rozwoju aktywności artystycznej i sportowej – w tym zakresie uczelnia jako całość prowadzi określoną politykę, ocena instytucjonalna wydziału w gruncie rzeczy będzie więc oceną uczelni jako całości.
5. Wątpliwości budzą kryteria, które stanowią przedmiot oceny wykonywanej także przez inne instytucje. Jakość kształcenia na studiach doktoranckich (a ściślej, jakość ich efektu końcowego w postaci rozprawy doktorskiej) jest przedmiotem badania przez Centralną Komisję ds. Stopni Naukowych i Tytułu Naukowego w ramach kontrolowania poprawnego wykonywania przez jednostki organizacyjne uczelni uprawnień do nadawania stopni naukowych. Z kolei oceny jakości prowadzonej działalności badawczej dokonuje KEJN w ramach parametryzacji. Wydaje się, że takie dublowanie kompetencji jest marnotrawieniem środków publicznych.
6. Z uznaniem należy przyjąć zmiany ukierunkowujące kryteria oceny, zarówno programowej jak i instytucjonalnej – w znacznie większym stopniu niż to ma miejsce w obecnie obowiązującej wersji rozporządzenia – na to, co w istocie decyduje o jakości kształcenia, tzn. organizację procesu kształcenia, dobór metod kształcenia, a zwłaszcza sposób weryfikacji efektów kształcenia.
7. Cieszy utrzymanie w obu ocenach obowiązku uwzględniania przez PKA akredytacji udzielanej przez „krajowe komisje branżowe”, dokonujące ocen w wybranych obszarach kształcenia. Należy jednak zauważyć, że pojęcie „komisji branżowej” nie zostało zdefiniowane (w przeciwieństwie do pojęcia „środowiskowych komisji akredytacyjnych”, które wprowadza art. 55 ustawy). Trzeba wszakże zwrócić uwagę na to, by odpowiednie regulacje, uwzględniające wspomniany wyżej obowiązek PKA, zostały wprowadzone w jej statucie; w poprzednim rozporządzeniu był podobny przepis, ale został on całkowicie zignorowany w wewnętrznych regulacjach PKA.
8. Cieszy dostrzeżenie specyfiki studiów międzyobszarowych, co znalazło wyraz w par. 4 ust. 2. Trzeba zauważyć, że przepis ten dotyczy tylko indywidualnych studiów międzyobszarowych (zapewne w rozumieniu art. 8 ust. 2 ustawy, ale nie zostało to wprost powiedziane). Ogólnikowość dyrektywy zawartej w rozporządzeniu wymaga zwrócenia uwagi na regulacje wewnętrzne PKA, która dotychczas nie wykazywała zrozumienia dla tego typu studiów.

9. Z uznaniem należy przyjąć przepis (par. 7 ust. 2): „Zakresem oceny są objęte ... dokumenty i informacje, odnoszące się do spełniania kryteriów ..., przedstawiane Komisji przez uczelnię w czasie wizytacji lub w raporcie samooceny, w zakresie niezbędnym do oceny spełniania tych kryteriów.” Mamy nadzieję, że stworzy on barierę dla niemających uzasadnienia merytorycznego żądań Komisji.
10. Wiele zastrzeżeń budzi redakcja projektu (w tym stosowana interpunkcja). W niektórych przypadkach monstrualny rozmiar przepisu uniemożliwia jego zrozumienie, co grozi sporami interpretacyjnymi (przykładowo w par. 3 pkt 1 lit a) nie wiadomo, czy zwrot „oraz oceny realizacji tych efektów” odnosi się do „spójności opisu”, o której mowa na początku przepisu, czy jest samodzielnym kryterium i wtedy słowo „oceny” jest w liczbie mnogiej, czy też jest to po prostu błąd i powinno być „oraz ocena realizacji tych efektów”. Podobnie w par. 5 ust. 1 pkt 1 pojawiają się „systemy” zapewniania jakości w liczbie mnogiej, co wydaje się być błędem.

Uwagi szczegółowe, odnoszące się do konkretnych przepisów

1. par. 3 pkt 1c

Większość wymienionych kryteriów oceny dotyczy nie tyle realizacji programu studiów, co projektu programu studiów - wymienione kwestie powinny być rozstrzygnięte zanim rozpocznie się realizacja programu kształcenia (powinny stanowić część uchwalanej przez radę wydziału dokumentacji programu studiów). PKA może oczywiście badać, czy teoria (dokumentacja) nie rozmija się z praktyką (realizacja), ale wyraźne błędy w zaprojektowaniu programu studiów trudno skompensować nawet bardzo dobrą jego realizacją.

2. par. 3 pkt 1c tiret 4

Wśród rodzajów zajęć wymieniono: wykłady, konwersatoria, ćwiczenia i zajęcia warsztatowe. Nie jest jasne na ile szerokie jest pojęcie „zajęcia warsztatowe”, ale wydaje się, że „zajęcia/ćwiczenia laboratoryjne” i „zajęcia projektowe” są – przynajmniej w niektórych typach uczelni - równie często stosowaną formą prowadzenia zajęć.

3. par. 3 pkt 3

Użyte sformułowanie „funkcjonowanie potwierdzania efektów uczenia się” (występujące w ustawie, ale niezbyt zręczne; lepsze byłoby „funkcjonowanie systemu/procedur potwierdzania efektów uczenia się”) należałoby uzupełnić o „osiągniętych poza systemem kształcenia formalnego” lub inne sformułowanie o podobnym znaczeniu.

4. par. 3 pkt 9 i 10 oraz par. 6 pkt 1

Sformułowania: „w przypadku kierunku studiów o profilu praktycznym” i „w przypadku kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim” są niepoprawne. Profil (praktyczny lub ogólnoakademicki) nie jest atrybutem kierunku studiów (nie jest też atrybutem programu studiów) - jest atrybutem programu kształcenia.

5. par. 3 pkt 10

Sposób sformułowania tego kryterium implikuje, że w przypadku programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim studenci powinni osiąść „umiejętność prowadzenia badań naukowych”, a jednostka prowadząca studia powinna zapewnić możliwość zdobycia tej umiejętności. Przepis ten wynika oczywiście z analogicznych sformułowań w ustawie i projekcie rozporządzenia w sprawie warunków prowadzenia studiów, ale nie zmienia to faktu, że wymaganie to – jeśli traktować je poważnie - jest niemożliwe do spełnienia.

Kluczowe jest w tym przypadku rozróżnienie między „badaniami” a „badaniami naukowymi”. Leżąca zapewne u podstaw tego sformułowania ze wszech miar godna poparcia koncepcja kształcenia opartego na badaniach („research-based education”) bynajmniej nie zakłada, że student prowadzi badania naukowe (a tylko tą metodą mógłby zdobyć umiejętność prowadzenia takich badań); zakłada, że student poznaje metodykę i nabywa umiejętności w zakresie prowadzenia badań (tyle znaczy słowo „research”). Trudno sobie wyobrazić, jak można by na wydziale kształcącym kilka tysięcy studentów zapewnić każdemu z nich możliwość prowadzenia badań naukowych, abstrahując od tego, czy możliwości intelektualne studentów pozwolą im realizować takie badania.

6. par. 9

Niezbędne wydaje się jasne określenie jak interpretować sformułowanie: „Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 października 2014 r.” Traktując je dosłownie należałoby przyjąć, że w raporcie samooceny złożonym po 30 września 2014 r. powinny się znaleźć m.in. informacje o funkcjonowaniu procedur potwierdzania efektów uczenia się osiągniętych poza systemem kształcenia formalnego (par. 1 pkt 3). Opracowanie i zatwierdzenie tego typu procedur przez odpowiednie organy uczelni przed 1 października 2014 br. jest nierealne.